

**КРАЙОВА ЗАДАЧА ДЛЯ НЕЛІНІЙНИХ ПАРАБОЛІЧНИХ РІВНЯНЬ
ІЗ ЗАПІЗНЕННЯМ ТА ВИРОДЖЕННЯМ У ПОЧАТКОВИЙ МОМЕНТ**

We study boundary-value problem with Dirichlet conditions for nonlinear parabolic equations with variable delay (i.e., delay is a function of time) and degeneration at the initial time. The existence and uniqueness of the classical solution of this problem are proved. A priori estimates of this solution are obtained.

Исследована краевая задача с условием Дирихле для нелинейных параболических уравнений с переменным запаздыванием и вырождением в начальный момент времени. Доказаны существование и единственность классического решения такой задачи и получены его априорные оценки.

Вступ. Нелінійні вироджувані диференціальні рівняння використовують при моделюванні різних процесів, зокрема опріснення морської води, руху рідин та газів у пористих середовищах. Такі рівняння виникають і в теоріях еластичності, відносності та оптимізації [13]. Параболічні рівняння із виродженням та задачі для них досліджувались у багатьох роботах (див., наприклад, [1, 4, 8, 11, 13, 18]).

Наявність запізнення в диференціальних рівняннях, що описують певні динамічні процеси, є свідченням того, що стан еволюційної системи в актуальний момент часу залежить від станів в попередні моменти часу. Рівняння із запізненням використовують, зокрема, для моделювання харчових ланцюгів [17], реакції імунної системи людського організму на вірус імунодефіциту [14, 16, 17]. В останні роки інтенсивно розвивається математичний апарат для дослідження рівнянь та систем із запізненням (див., наприклад, [2, 3, 9, 10, 12, 15, 19, 21–24]). На даний час досить повно розроблено теорію диференціальних рівнянь із сталим запізненням. Сталість запізнення, як правило, є додатковим припущенням для спрощення дослідження, що не мотивовано реальними процесами. Більш природними є рівняння зі змінним запізненням. Звичайні диференціальні рівняння зі змінним запізненням досліджуються досить активно [5, 7, 17], але рівняння з частинними похідними зі змінним запізненням не є достатньо вивченими [3].

Наскільки відомо авторам, задачі для параболічних вироджуваних (за рахунок коефіцієнтів) рівнянь із запізненням раніше не вивчались. У даній роботі досліджено мішану задачу для нелінійних параболічних рівнянь зі змінним запізненням, що вироджуються в початковий момент часу. Доведено існування та єдиність класичного розв'язку такої задачі, а також отримано його априорні оцінки.

У першому пункті наведено основні позначення та факти. Постановка задачі, яка розглядається в роботі, та формулювання основних результатів щодо неї міститься у другому пункті. У третьому пункті доведено допоміжні твердження, а в четвертому наведено безпосереднє обґрунтування основних результатів.

1. Основні позначення та допоміжні факти. Нагадаємо деякі позначення і поняття, які ми будемо використовувати. Під $\mathbb{R}^k$, $k \geq 1$, розумітимемо лінійний простір, складений із впорядкованих наборів $z = (z_1, \dots, z_k)$ дійсних чисел, з нормою $|z| = (|z_1|^2 + \dots + |z_k|^2)^{1/2}$. Через $C(H)$, де H — множина в $\mathbb{R}^k$, позначатимемо лінійний простір неперервних на H функцій. Якщо K — компакт в $\mathbb{R}^k$, то на $C(K)$ задаємо норму $\|v\|_{C(K)} := \max_{z \in K} |v(z)|$, з якою цей простір є банаховим. Кажемо, що послідовність функцій $\{v_m\}_{m=1}^{\infty}$ збігається до v в

$C(H)$, де H — довільна некомпактна множина в $\mathbb{R}^k$, якщо $\|v_m - v\|_{C(K)} \xrightarrow{m \rightarrow \infty} 0$ для будь-якого компакту $K \subset H$.

Нехай $\alpha \in (0, 1]$, K — компакт в $\mathbb{R}^{n+1}$, $n \in \mathbb{N}$. Під $C^{\alpha, \alpha/2}(K)$ розумітимемо банахів простір, що є підпростором $C(K)$ і складається з функцій $v(x, t)$, $(x, t) \in K$, зі скінченною нормою

$$\|v\|_{\alpha, \alpha/2}^K := \|v\|_{C(K)} + \sup_{\substack{(x,t), (x',t) \in K \\ 0 < |x-x'| \leq \rho}} \frac{|v(x, t) - v(x', t)|}{|x - x'|^\alpha} + \sup_{\substack{(x,t), (x,t') \in K \\ 0 < |t-t'| \leq \rho}} \frac{|v(x, t) - v(x, t')|}{|t - t'|^{\alpha/2}},$$

де $\rho > 0$ — довільне фіксоване число (див. [6, с. 16, 17]).

Через $C_{\text{loc}}^{\alpha, \alpha/2}(H)$, де H — довільна некомпактна множина в $\mathbb{R}^{n+1}$, позначатимемо простір таких функцій v , що $v \in C^{\alpha, \alpha/2}(K)$ для довільного компакту $K \subset H$. Під $C^{2,1}(D)$ (відповідно $C^{2,1}(\bar{D})$), де D — область в $\mathbb{R}^{n+1}$, розумітимемо лінійний простір функцій $v(x, t)$, $(x, t) \in D$ (відповідно, $(x, t) \in \bar{D}$), які разом зі своїми похідними $v_{x_k}, v_{x_k x_l}$, $k, l = \bar{1}, \bar{n}$, v_t визначені і неперервні на D (відповідно $\bar{D}$). Через $C^{2+\alpha, 1+\alpha/2}(\bar{D})$, якщо D — обмежена область в $\mathbb{R}^{n+1}$, позначатимемо банахів простір функцій v з простору $C^{2,1}(\bar{D})$ зі скінченною нормою

$$\|v\|_{2+\alpha, 1+\alpha/2}^{\bar{D}} = \|v\|_{C(\bar{D})} + \sum_{k=1}^n \|v_{x_k}\|_{\alpha, \alpha/2}^{\bar{D}} + \sum_{k,l=1}^n \|v_{x_k x_l}\|_{\alpha, \alpha/2}^{\bar{D}} + \|v_t\|_{\alpha, \alpha/2}^{\bar{D}}.$$

Під $C_{\text{loc}}^{2+\alpha, 1+\alpha/2}(G)$, де G — область в $\mathbb{R}^{n+1}$ або об'єднання області з частиною своєї межі, розумітимемо простір таких функцій v , що $v \in C^{2+\alpha, 1+\alpha/2}(\bar{D})$ для довільної обмеженої області D такої, що $\bar{D} \subset G$.

Твердження 1. Нехай послідовність функцій $\{u_m\}_{m=1}^\infty$ є обмеженою в $C^{\alpha, \alpha/2}(K)$, де K — компакт в $\mathbb{R}^{n+1}$, тобто

$$\|u_m\|_{\alpha, \alpha/2}^K \leq C_1, \quad m \in \mathbb{N},$$

де $C_1 > 0$ — стала, що не залежить від m . Тоді існують підпослідовність $\{u_{m_j}\}_{j=1}^\infty$ послідовності $\{u_m\}_{m=1}^\infty$ та функція $u \in C^{\alpha, \alpha/2}(K)$ такі, що $u_{m_j} \xrightarrow{j \rightarrow \infty} u$ в $C(K)$.

Доведення. Дане твердження випливає з теореми Арцела–Асколі.

Твердження 2. Нехай H — довільна некомпактна множина в $\mathbb{R}^{n+1}$ така, що $H = \bigcup_{i=1}^\infty K_i$, де $\{K_i\}_{i=1}^\infty$ — сім'я компактів, причому $K_i \subset K_{i+1}$ для кожного $i \in \mathbb{N}$. Припустимо, що $\{u_m\}_{m=1}^\infty$ — послідовність функцій з $C_{\text{loc}}^{\alpha, \alpha/2}(H)$ така, що для будь-якого $i \in \mathbb{N}$ послідовність звужень членів даної послідовності на K_i є обмеженою в $C^{\alpha, \alpha/2}(K_i)$, тобто

$$\|u_m\|_{\alpha, \alpha/2}^{K_i} \leq C_2, \quad m \in \mathbb{N},$$

де $C_2 > 0$ — стала, яка не залежить від m , але може залежати від K_i . Тоді існують підпослідовність $\{u_{m_j}\}_{j=1}^\infty$ послідовності $\{u_m\}_{m=1}^\infty$ та функція $u \in C_{\text{loc}}^{\alpha, \alpha/2}(H)$ такі, що

$$u_{m_j} \xrightarrow{j \rightarrow \infty} u \quad \text{в } C(H). \quad (1)$$

Доведення. Будемо використовувати діагональний процес. Згідно з твердженням 1 з послідовності $\{u_m\}_{m=1}^\infty$ можна вибрати підпослідовність, звуження членів якої на K_1 збіжні в

$C(K_1)$ до функції $u^1 \in C^{\alpha, \alpha/2}(K_1)$. Далі, з цієї підпослідовності вибираємо підпослідовність, звуження членів якої на K_2 збіжні в $C(K_2)$ до $u^2 \in C^{\alpha, \alpha/2}(K_2)$. Очевидно, що $u^2 = u^1$ на K_1 . Продовжуючи цей процес далі, отримуємо послідовності підпослідовностей послідовності $\{u_m\}_{m=1}^\infty$, кожна з яких, починаючи з другої є підпослідовністю попередньої і рівномірно збігається на відповідному компактi із сім'ї $\{K_i\}_{i=1}^\infty$. Також отримаємо сім'ю функцій $\{u^i \in C^{\alpha, \alpha/2}(K_i) \mid i \in \mathbb{N}\}$, які є границями відповідних підпослідовностей. Зазначимо, що $u^{i+1} = u^i$ на K_i для кожного $i \in \mathbb{N}$. Складемо з отриманих підпослідовностей нескінченну матрицю так, що у i -му рядку буде знаходитись підпослідовність, збіжна до u^i в $C(K_i)$. Очевидно, що елементи головної діагоналі цієї матриці утворюють послідовність $\{u_{m_j}\}_{j=1}^\infty$, збіжну до u^i в $C(K_i)$ для кожного $i \in \mathbb{N}$. Побудуємо функцію $u \in C_{\text{loc}}^{\alpha, \alpha/2}(H)$ за правилом: для кожного $x \in H$ вибираємо $i \in \mathbb{N}$ таке, що $x \in K_i$, і визначаємо $u(x) := u^i(x)$. Легко переконатись, що для функції u виконується (1).

Твердження 2 доведено.

2. Формулювання задачі та основних результатів. Нехай Ω — обмежена область в $\mathbb{R}^n$, $n \geq 1$, з межею $\partial\Omega$, $T > 0$ — деяке число. Покладемо $Q := \Omega \times (0, T]$, $\tilde{Q} := \bar{\Omega} \times (0, T]$, $\Sigma := \partial\Omega \times (0, T]$. Нехай $\tau: (0, T] \rightarrow \mathbb{R}$ — задана неперервна функція така, що $0 \leq \tau(t) < t$ для всіх $t \in (0, T]$.

Розглянемо задачу: знайти функцію $u \in C(\tilde{Q}) \cap C^{2,1}(Q)$, яка задовольняє рівняння

$$\begin{aligned} Pu(x, t) := & p(x, t)u_t(x, t) - \sum_{k,l=1}^n a_{kl}(x, t)u_{x_k x_l}(x, t) + \\ & + \sum_{k=1}^n a_k(x, t)u_{x_k}(x, t) + a_0(x, t)u(x, t) - \\ & - g(x, t, u(x, t), u(x, t - \tau(t))) = f(x, t), \quad (x, t) \in Q, \end{aligned} \tag{2}$$

крайову умову

$$Ru(x, t) := u(x, t) = h(x, t), \quad (x, t) \in \Sigma, \tag{3}$$

та аналог початкової умови

$$\limsup_{t \rightarrow 0+} \max_{x \in \bar{\Omega}} |u(x, t)| < \infty \tag{4}$$

(зауважимо, що умова (4) рівносильна умові $\sup_{(x,t) \in \tilde{Q}} |u(x, t)| < \infty$).

Припустимо, що виконуються такі умови:

(A) a_{kl}, a_k, a_0 , — неперервні на Q функції, $a_{kl} = a_{lk}$, $k, l = \overline{1, n}$, $\inf_{(x,t) \in Q} a_0(x, t) > 0$ і

$$\sum_{k,l=1}^n a_{kl}(x, t)\xi_k \xi_l \geq \mu(t) \sum_{k=1}^n |\xi_k|^2 \quad \forall (x, t) \in Q \quad \forall \xi \in \mathbb{R}^n,$$

де $\mu \in C((0, T])$, $\mu(t) > 0$ для кожного $t \in (0, T]$;

(T) $\tau: (0, T] \rightarrow \mathbb{R}$ — така неперервна функція, що $0 \leq \tau(t) < t$ для всіх $t \in (0, T]$;

(P) $p \in C(Q)$, $p(x, t) > 0$ для кожного $(x, t) \in Q$, $\lim_{t \rightarrow 0} p(x, t) = 0$ для кожного $x \in \Omega$ та, крім того, існує така функція $\varphi \in C((0, T])$, що

$$\int_0^T \varphi(s) ds = +\infty, \quad \sup_{t \in (0, T]} \int_{t-\tau(t)}^t \varphi(s) ds < \infty, \quad \sup_{(x,t) \in Q} p(x, t)\varphi(t) < \infty \quad \forall t \in (0, T];$$

($\mathcal{G}$) $g(x, t, \xi, \eta)$, $(x, t, \xi, \eta) \in \Omega \times (0, T] \times \mathbb{R} \times \mathbb{R}$, — неперервна за всіма змінними і неперервно диференційовна за змінними ξ та η функція, причому існують визначені на Q невід'ємні функції g_1, g_2 такі, що

$$0 \leq g_\xi(x, t, \xi, \eta) \leq g_1(x, t) \quad \forall (x, t) \in Q \quad \forall (\xi, \eta) \in \mathbb{R}^2,$$

$$0 \leq g_\eta(x, t, \xi, \eta) \leq g_2(x, t) \quad \forall (x, t) \in Q \quad \forall (\xi, \eta) \in \mathbb{R}^2,$$

$$\inf_{(x,t) \in Q} (a_0(x, t) - g_1(x, t)) =: a_0^- > 0,$$

$$\sup_{(x,t) \in Q} g_2(x, t) =: g_2^+ < \infty;$$

крім того, $g(x, t, 0, 0) = 0$ для будь-яких $(x, t) \in Q$;

($\mathcal{F}$) $f \in C(Q)$, $h \in C(\Sigma)$ — обмежені функції.

Зауваження 1. Прикладом функцій, що задовольняють умову ($\mathcal{P}$), є $p \in C(Q)$, $p(x, t) \sim t^\alpha$ при $t \rightarrow 0+$ рівномірно по $x \in \Omega$, $\varphi(t) = t^{-\alpha}$, $t \in (0, T]$, $\tau(t) \sim t^\gamma$ при $t \rightarrow 0+$, де $\gamma > \alpha > 1$ — деякі числа.

Зауваження 2. Умову ($\mathcal{G}$) задовольняє, зокрема, функція $g(x, t, \xi, \eta) = g_1(x, t)\xi + g_2(x, t)\eta$, де функції g_1, g_2 такі, як в умові ($\mathcal{G}$), і, як наслідок, цю умову задовольняє функція $g = 0$.

Тепер сформулюємо основні результати роботи.

Теорема 1. Нехай виконуються умови ($\mathcal{A}$), ($\mathcal{T}$), ($\mathcal{P}$), ($\mathcal{G}$) і $a_0^- - g_2^+ > 0$. Припустимо, що u_1, u_2 — розв'язки задач, що відрізняються від задачі (2)–(4) лише тим, що замість f, h замінимо відповідно на f_1, h_1 та f_2, h_2 з такими ж властивостями, як f, h (див. ($\mathcal{F}$)). Тоді виконується нерівність

$$\begin{aligned} & \min \left\{ \frac{1}{a_0^- - g_2^+} \inf_{(y,s) \in Q} (f_1(y, s) - f_2(y, s)), \inf_{(y,s) \in \Sigma} (h_1(y, s) - h_2(y, s)), 0 \right\} \leq \\ & \leq u_1(x, t) - u_2(x, t) \leq \\ & \leq \max \left\{ \frac{1}{a_0^- - g_2^+} \sup_{(y,s) \in Q} (f_1(y, s) - f_2(y, s)), \sup_{(y,s) \in \Sigma} (h_1(y, s) - h_2(y, s)), 0 \right\}, \quad (x, t) \in Q. \end{aligned} \quad (5)$$

Зауважимо, що з цієї теореми безпосередньо випливає неперервна залежність розв'язку задачі (2)–(4) від початкових даних.

Наслідок 1. Нехай виконуються умови теореми 1 і, крім того,

$$f_1(x, t) \leq f_2(x, t) \quad \forall (x, t) \in Q, \quad h_1(x, t) \leq h_2(x, t) \quad \forall (x, t) \in \Sigma.$$

Тоді виконується нерівність

$$u_1(x, t) \leq u_2(x, t) \quad \forall (x, t) \in Q.$$

Наслідок 2. Нехай виконуються умови ($\mathcal{A}$), ($\mathcal{T}$), ($\mathcal{P}$), ($\mathcal{G}$), ($\mathcal{F}$) і $a_0^- - g_2^+ > 0$. Тоді для розв'язку задачі (2)–(4) правильно є оцінка

$$\min \left\{ \frac{1}{a_0^- - g_2^+} \inf_{(y,s) \in Q} f(y,s), \inf_{(y,s) \in \Sigma} h(y,s), 0 \right\} \leq u(x,t) \leq \max \left\{ \frac{1}{a_0^- - g_2^+} \sup_{(y,s) \in Q} f(y,s), \sup_{(y,s) \in \Sigma} h(y,s), 0 \right\}, \quad (x,t) \in Q.$$

Наслідок 3. Нехай виконуються умови (А), (Р), (Т), (G), (F) і $a_0^- - g_2^+ > 0$. Тоді задача (2)–(4) має не більше одного розв’язку.

Згідно з означеннями з п. 1, під $C_{loc}^{\alpha, \alpha/2}(Q)$ розумітимемо простір таких функцій $v \in C(Q)$, що для строго внутрішньої підобласті Ω' області Ω (тобто, $\overline{\Omega'} \subset \Omega$) та будь-якого числа $\delta \in (0, T)$ звуження v на $\overline{\Omega'} \times [\delta, T]$ належить простору $C^{2+\alpha, 1+\alpha/2}(\overline{\Omega'} \times [\delta, T])$, а під $C_{loc}^{\alpha, \alpha/2}(\tilde{Q})$ (відповідно $C_{loc}^{\alpha, \alpha/2}(\Sigma)$) – простір таких функцій $v \in C(\tilde{Q})$ (відповідно $C(\Sigma)$), що будь-якого числа $\delta \in (0, T)$ звуження v на $\overline{\Omega} \times [\delta, T]$ (відповідно $\partial\Omega \times [\delta, T]$) належить простору $C^{\alpha, \alpha/2}(\overline{\Omega} \times [\delta, T])$ (відповідно $C^{\alpha, \alpha/2}(\partial\Omega \times [\delta, T])$).

Під $C_{loc}^{2+\alpha, 1+\alpha/2}(Q)$ розумітимемо простір таких функцій $v \in C^{2,1}(Q)$ що їх похідні v_{x_k} , $v_{x_k x_l}$, $k, l = \overline{1, n}$, v_t належать простору $C_{loc}^{\alpha, \alpha/2}(Q)$.

Через $C_{loc}^{\alpha, \alpha/2, 1, 1}(\overline{\Omega} \times (0, T] \times \mathbb{R} \times \mathbb{R})$ позначатимемо простір неперервних функцій $\tilde{g}(x, t, \xi, \eta)$, $(x, t, \xi, \eta) \in \overline{\Omega} \times (0, T] \times \mathbb{R} \times \mathbb{R}$, кожна з яких є неперервно диференційовною за змінними ξ, η та для будь-якого $\delta \in (0, T)$ існує така додатна стала $L = L(\tilde{g})$, що

$$|\tilde{g}(x, t, \xi, \eta) - \tilde{g}(y, s, \bar{\xi}, \bar{\eta})| \leq L(|x - y|^\alpha + |t - s|^{\alpha/2} + |\xi - \bar{\xi}| + |\eta - \bar{\eta}|)$$

для довільних $(x, t, \xi, \eta), (y, s, \bar{\xi}, \bar{\eta}) \in \overline{\Omega} \times [\delta, T] \times \mathbb{R} \times \mathbb{R}$.

Позначимо через $Lip_{loc}((0, T])$ простір функцій, що задовольняють умову Ліпшиця на кожному відрізку проміжку $(0, T]$.

Теорема 2. Нехай виконуються умови (А), (Т), (Р), (G), (F) і $a_0^- - g_2^+ > 0$ та

(B₁) $\partial a_{kl} / \partial x_s \in C(\tilde{Q})$, $k, l, s = \overline{1, n}$,

(B₂) $\tau \in Lip_{loc}((0, T])$.

Крім того, припустимо, що для деякого $\alpha \in (0, 1]$:

(B₃) $\partial\Omega \in C^{2+\alpha}$,

(B₄) $p, a_{kl}, a_k, a_0 \in C_{loc}^{\alpha, \alpha/2}(\tilde{Q})$, $k, l = \overline{1, n}$, $g \in C_{loc}^{\alpha, \alpha/2, 1, 1}(\overline{\Omega} \times (0, T] \times \mathbb{R} \times \mathbb{R})$, $f \in C_{loc}^{\alpha, \alpha/2}(\tilde{Q})$, $h \in C_{loc}^{\alpha, \alpha/2}(\Sigma)$.

Тоді існує єдиний розв’язок задачі (2)–(4), що належить простору $C_{loc}^{\alpha, \alpha/2}(\tilde{Q}) \cap C_{loc}^{2+\alpha, 1+\alpha/2}(Q)$.

3. Допоміжні твердження. Розглянемо таку задачу: знайти функцію $w \in C(\tilde{Q}) \cap C^{2,1}(Q)$, що задовольняє рівняння

$$p(x,t)w_t(x,t) - \sum_{k,l=1}^n a_{kl}(x,t)w_{x_k x_l}(x,t) + \sum_{k=1}^n a_k(x,t)w_{x_k}(x,t) + \widehat{a}_0(x,t)w(x,t) - \widehat{g}(x,t)w(x,t - \tau(t)) = \widehat{f}(x,t), \quad (x,t) \in Q, \tag{6}$$

та умови

$$w(x,t) = \widehat{h}(x,t), \quad (x,t) \in \Sigma, \tag{7}$$

$$\limsup_{t \rightarrow 0^+} \max_{x \in \bar{\Omega}} |w(x, t)| < \infty. \quad (8)$$

Ми припускаємо, що функції $a_{k,l}$, a_k , $k, l = \overline{1, n}$, τ , p мають ті ж властивості, що вказані в умовах відповідно $(\mathcal{A})$, $(\mathcal{T})$ і $(\mathcal{P})$, функції $\hat{f}$, $\hat{h}$ з мають такі ж властивості, як відповідно f, h (див. $(\mathcal{F})$), а функції $\hat{a}_0$, $\hat{g}$ задовольняють умови

$$\hat{a}_0, \hat{g} \in C(Q), \quad \hat{a}_0^- := \inf_{(x,t) \in Q} \hat{a}_0(x, t) > -\infty, \quad \hat{g}^+ := \sup_{(x,t) \in Q} \hat{g}(x, t) < +\infty.$$

Зауваження 3. Якщо $p(x, t) \geq p_0 > 0$ для всіх $(x, t) \in \Omega \times [0, T]$, то можна не накладати умову $\tau(t) < t$, а умову (4) замінити початковою умовою

$$u(x, t) = u_0(x, t), \quad (x, t) \in \bar{\Omega} \times E_0. \quad (9)$$

де E_0 — множина, що складається з таких чисел $t - \tau(t)$, що $t - \tau(t) \leq 0$ і $t \in [0, T]$, а також числа 0. Таку задачу досліджено у [3] і там, зокрема, отримано такий результат.

Твердження А ([3]). Нехай $\hat{g} \geq 0$ на Q і $\hat{a}_0^- - \hat{g}^+ > 0$. Тоді для довільного розв'язку w задачі (6), (7), (9) виконується оцінка

$$\begin{aligned} \min \left\{ \frac{1}{\hat{a}_0^- - \hat{g}^+} \inf_{(y,s) \in Q} \hat{f}(y, s), \min_{(y,s) \in \bar{\Sigma}} \hat{h}(y, s), \min_{(y,s) \in \bar{\Omega} \times E_0} u_0(y, s), 0 \right\} &\leq w(x, t) \leq \\ &\leq \max \left\{ \frac{1}{\hat{a}_0^- - \hat{g}^+} \sup_{(y,s) \in Q} \hat{f}(y, s), \max_{(y,s) \in \bar{\Sigma}} \hat{h}(y, s), \max_{(x,s) \in \bar{\Omega} \times E_0} u_0(y, s), 0 \right\}, \\ &(x, t) \in \bar{\Omega} \times (E_0 \cup [0, T]). \end{aligned}$$

Твердження 3. Нехай $\hat{g} \geq 0$ на Q і $\hat{a}_0^- - \hat{g}^+ > 0$. Тоді для розв'язку задачі (6)–(8) справджується оцінка

$$\begin{aligned} \min \left\{ \frac{1}{\hat{a}_0^- - \hat{g}^+} \inf_{(y,s) \in Q} \hat{f}(y, s), \inf_{(y,s) \in \Sigma} \hat{h}(y, s), 0 \right\} &\leq w(x, t) \leq \\ &\leq \max \left\{ \frac{1}{\hat{a}_0^- - \hat{g}^+} \sup_{(y,s) \in Q} \hat{f}(y, s), \sup_{(y,s) \in \Sigma} \hat{h}(y, s), 0 \right\}, \quad (x, t) \in Q. \end{aligned} \quad (10)$$

Доведення. Введемо такі позначення:

$$\theta(t) := \int_T^t \varphi(s) ds, \quad \varkappa(t) := \int_{t-\tau(t)}^t \varphi(s) ds, \quad t \in (0, T].$$

На підставі умови $(\mathcal{P})$ маємо, що $\theta(t) \leq 0$ при $t \in (0, T]$, θ монотонно зростає на $(0, T]$, $\theta(T) = 0$, $\theta(t) \rightarrow -\infty$ при $t \rightarrow -\infty$, $\varkappa(t) > 0$ при $t \in (0, T]$ є обмеженою.

Нехай w — розв'язок задачі (6)–(8) і $M > 0$ — така стала, що

$$|w(x, t)| \leq M, \quad (x, t) \in \tilde{Q}. \quad (11)$$

Позначимо

$$w^\mu(x, t) := w(x, t)e^{\mu\theta(t)}, \quad (x, t) \in \tilde{Q},$$

де $\mu > 0$ — поки що довільне число. Тоді

$$w(x, t) := w^\mu(x, t)e^{-\mu\theta(t)}, \quad (x, t) \in \tilde{Q}. \tag{12}$$

Підставивши у рівність (6) вираз w , заданий формулою (12), та врахувавши рівності

$$w_t(x, t) = w_t^\mu(x, t)e^{-\mu\theta(t)} - \mu\varphi(t)w^\mu(x, t)e^{-\mu\theta(t)}, \quad w_{x_k}(x, t) = w_{x_k}^\mu(x, t)e^{-\mu\theta(t)}, \quad k = \overline{1, n},$$

$$w(x, t - \tau(t)) = w^\mu(x, t - \tau(t))e^{-\mu \int_T^{t-\tau(t)} \varphi(s)ds} \equiv e^{\mu\varphi(t)}w^\mu(x, t - \tau(t))e^{-\mu\theta(t)}, \quad t \in (0, T],$$

магимемо

$$\begin{aligned} & p(x, t)w_t^\mu(x, t)e^{-\mu\theta(t)} - \sum_{k,l=1}^n a_{kl}(x, t)w_{x_k x_l}^\mu(x, t)e^{-\mu\theta(t)} + \\ & + \sum_{k=1}^n a_k(x, t)w_{x_k}^\mu(x, t)e^{-\mu\theta(t)} + (\hat{a}_0(x, t) - \mu p(x, t)\varphi(t))w^\mu(x, t)e^{-\mu\theta(t)} - \\ & - \hat{g}(x, t)e^{\mu\varphi(t)}w^\mu(t - \tau(t))e^{-\mu\theta(t)} = \hat{f}(x, t), \quad (x, t) \in Q. \end{aligned}$$

Домноживши цю рівність на $e^{\mu\theta(t)}$ і позначивши

$$\hat{a}_0^\mu(x, t) := \hat{a}_0(x, t) - \mu p(x, t)\varphi(t),$$

$$\hat{g}^\mu(x, t) := \hat{g}(x, t)e^{\mu\varphi(t)}, \quad f^\mu(x, t) := \hat{f}(x, t)e^{\mu\theta(t)} \quad \forall (x, t) \in Q,$$

отримаємо

$$\begin{aligned} & p(x, t)w_t^\mu(x, t) - \sum_{k,l=1}^n a_{kl}(x, t)w_{x_k x_l}^\mu(x, t) + \sum_{k=1}^n a_k(x, t)w_{x_k}^\mu(x, t) + \\ & + \hat{a}_0^\mu(x, t)w^\mu(x, t) - \hat{g}^\mu(x, t)w^\mu(t - \tau(t)) = f^\mu(x, t), \quad (x, t) \in Q. \end{aligned} \tag{13}$$

З умови (7) та співвідношення (12) маємо

$$w^\mu(x, t) = h^\mu(x, t), \quad (x, t) \in \Sigma, \tag{14}$$

де $h^\mu(x, t) := \hat{h}(x, t)e^{\mu\theta(t)}$, $(x, t) \in \Sigma$.

Нехай $\varepsilon \in (0, T)$ — довільне число. Позначимо через E_ε множину, що складається з таких чисел $t - \tau(t)$, що $t - \tau(t) < \varepsilon$ при $t \geq \varepsilon$, а також числа ε . Покладемо

$$Q_\varepsilon := \Omega \times (\varepsilon, T] \quad (\text{тоді } \overline{Q_\varepsilon} := \overline{\Omega} \times [\varepsilon, T]), \quad \Sigma_\varepsilon := \partial\Omega \times (\varepsilon, T].$$

Розглянемо задачу: знайти функцію $w \in C(\overline{\Omega} \times (E_\varepsilon \cup (\varepsilon, T])) \cap C^{2,1}(Q_\varepsilon)$, яка задовольняє рівняння

$$\begin{aligned} & p(x, t)w_t(x, t) - \sum_{k,l=1}^n a_{kl}(x, t)w_{x_k x_l}(x, t) + \sum_{k=1}^n a_k w_{x_k}(x, t) + \\ & + \hat{a}_0^\mu(x, t)w(x, t) - \hat{g}^\mu(x, t)w(t - \tau(t)) = f^\mu(x, t), \quad (x, t) \in Q_\varepsilon, \end{aligned} \tag{15}$$

крайову умову

$$w(x, t) = h^\mu(x, t), \quad (x, t) \in \Sigma_\varepsilon, \tag{16}$$

і початкову умову

$$w(x, t) = w^\mu(x, t), \quad (x, t) \in \overline{\Omega} \times E_\varepsilon. \tag{17}$$

Ця задача вже без виродження, а тому можна застосувати результати, одержані у роботі [3]. Переконаємося, що для розв’язків задачі (15)–(17) при досить малих значеннях μ виконуються умови твердження А роботи [3]. Справді, з умови $\widehat{g} \geq 0$ на Q безпосередньо випливає нерівність $\widehat{g}^\mu \geq 0$ на Q . Покажемо, що існує таке $\mu^* > 0$, що $\widehat{a}_0^{\mu,-} - \widehat{g}^{\mu,+} > 0$ для будь-якого $\mu \in (0, \mu^*]$, де $\widehat{a}_0^{\mu,-} := \inf_{(x,t) \in Q} \widehat{a}_0^\mu(x, t)$, $\widehat{g}^{\mu,+} := \sup_{(x,t) \in Q} \widehat{g}^\mu(x, t)$. Для цього введемо позначення: $(p\varphi)^+ := \sup_{(x,t) \in Q} (p(x, t)\varphi(t))$, $\varkappa^+ := \sup_{t \in (0, T]} \varkappa(t)$. Легко бачити, що

$$\widehat{a}_0^{\mu,-} = \inf_{(x,t) \in Q} (\widehat{a}_0(x, t) - \mu p(x, t)\varphi(t)) \geq \widehat{a}_0^- - \mu(p\varphi)^+, \quad \mu > 0, \tag{18}$$

а також

$$\widehat{g}^{\mu,+} = \sup_{(x,t) \in Q} (\widehat{g}(x, t)e^{\mu\varkappa(t)}) \leq \widehat{g}^+ e^{\mu\varkappa^+}, \quad \mu > 0. \tag{19}$$

З (18) і (19) отримуємо $\widehat{a}_0^{\mu,-} - \widehat{g}^{\mu,+} \geq \widehat{a}_0^- - \mu(p\varphi)^+ - \widehat{g}^+ e^{\mu\varkappa^+} =: l(\mu)$ при $\mu > 0$. Розглянемо функцію $l(\mu)$, $\mu \in [0, +\infty)$. Очевидно, що вона є неперервною і $l(0) = \widehat{a}_0^- - \widehat{g}^+ > 0$. Звідси випливає існування такого $\mu^* > 0$, що $l(\mu) > 0$ при $\mu \in [0, \mu^*]$. Отже,

$$\widehat{a}_0^{\mu,-} - \widehat{g}^{\mu,+} \geq l(\mu) > 0 \quad \text{при} \quad \mu \in [0, \mu^*]. \tag{20}$$

Таким чином, при $\mu \in [0, \mu^*]$ умови твердження А роботи [3] у випадку задачі (15)–(17) виконуються.

А оскільки на підставі рівностей (13) і (14) легко зробити висновок, що звуження w^μ на $\overline{\Omega} \times (E_\varepsilon \cup (\varepsilon, T])$ є розв’язком задачі (15)–(17), то, використавши твердження А роботи [3], для всіх $\mu \in [0, \mu^*]$ отримаємо оцінку

$$\begin{aligned} & \min \left\{ \frac{1}{\widehat{a}_0^{\mu,-} - \widehat{g}^{\mu,+}} \inf_{(y,s) \in Q_\varepsilon} f^\mu(y, s), \inf_{(y,s) \in \Sigma_\varepsilon} h^\mu(y, s), \inf_{(y,s) \in \overline{\Omega} \times E_\varepsilon} w^\mu(y, s), 0 \right\} \leq w^\mu(x, t) \leq \\ & \leq \max \left\{ \frac{1}{\widehat{a}_0^{\mu,-} - \widehat{g}^{\mu,+}} \sup_{(y,s) \in Q_\varepsilon} f^\mu(y, s), \sup_{(y,s) \in \Sigma_\varepsilon} h^\mu(y, s), \sup_{(y,s) \in \overline{\Omega} \times E_\varepsilon} w^\mu(y, s), 0 \right\}, \quad (x, t) \in Q_\varepsilon. \end{aligned} \tag{21}$$

Зрозуміло, що для будь-якого $\varepsilon \in (0, T)$ маємо

$$\begin{aligned} \inf_{(y,s) \in Q_\varepsilon} f^\mu(y, s) &\geq \inf_{(y,s) \in Q} f^\mu(y, s), & \inf_{(y,s) \in \Sigma_\varepsilon} h^\mu(y, s) &\geq \inf_{(y,s) \in \Sigma} h^\mu(y, s), \\ \sup_{(y,s) \in Q_\varepsilon} f^\mu(y, s) &\leq \sup_{(y,s) \in Q} f^\mu(y, s), & \sup_{(y,s) \in \Sigma_\varepsilon} h^\mu(y, s) &\leq \sup_{(y,s) \in \Sigma} h^\mu(y, s). \end{aligned} \tag{22}$$

Також легко переконатися, врахувавши оцінку (11) і монотонність θ , що

$$\sup_{(y,s) \in \overline{\Omega} \times E_\varepsilon} |w^\mu(y, s)| \leq \sup_{(y,s) \in \overline{\Omega} \times (0, \varepsilon]} |w(y, s)e^{\mu\theta(s)}| \leq M e^{\mu\theta(\varepsilon)} \xrightarrow{\varepsilon \rightarrow +0} 0. \tag{23}$$

На підставі (22) і (23) з (21), спрямувавши ε до 0, отримаємо

$$\begin{aligned} & \min \left\{ \frac{1}{\widehat{a}_0^{\mu,-} - \widehat{g}^{\mu,+}} \inf_{(y,s) \in Q} f^\mu(y,s), \inf_{(y,s) \in \Sigma} h^\mu(y,s), 0 \right\} \leq w^\mu(x,t) \leq \\ & \leq \max \left\{ \frac{1}{\widehat{a}_0^{\mu,-} - \widehat{g}^{\mu,+}} \sup_{(y,s) \in Q} f^\mu(y,s), \sup_{(y,s) \in \Sigma} h^\mu(y,s), 0 \right\}, \quad (x,t) \in Q, \quad \mu \in (0, \mu^*]. \end{aligned} \quad (24)$$

Нехай

$$\begin{aligned} Q_- & := \{(x,t) \in Q \mid f(x,t) < 0\}, & Q_+ & := \{(x,t) \in Q \mid f(x,t) > 0\}, \\ \Sigma_- & := \{(x,t) \in Q \mid h(x,t) < 0\}, & \Sigma_+ & := \{(x,t) \in Q \mid h(x,t) > 0\}. \end{aligned}$$

У випадку $Q_- \neq \emptyset$, врахувавши, що $0 < e^{\mu\theta(s)} \leq 1 \quad \forall s \in (0, T]$, одержуємо

$$\inf_{(y,s) \in Q} f^\mu(y,s) = \inf_{(y,s) \in Q_-} f(y,s)e^{\mu\theta(s)} \geq \inf_{(y,s) \in Q_-} f(y,s) = \inf_{(y,s) \in Q} f(y,s),$$

а тому (див. (20))

$$\frac{1}{\widehat{a}_0^{\mu,-} - \widehat{g}_\mu^+} \inf_{(y,s) \in Q} f^\mu(y,s) \geq \frac{1}{\widehat{a}_0^{\mu,-} - \widehat{g}_\mu^+} \inf_{(y,s) \in Q} f(y,s) \geq \frac{1}{l(\mu)} \inf_{(y,s) \in Q} f(y,s).$$

Отже, в цьому випадку в лівій частині нерівності (24) перший член можна замінити на $\frac{1}{l(\mu)} \inf_{(y,s) \in Q} f(y,s)$. Очевидно, що те ж саме можна зробити і тоді, коли $Q_- = \emptyset$, оскільки в цьому випадку перший член нерівності (24) є невід'ємним, а отже, не визначає значення лівої частини нерівності (24).

Провівши аналогічні міркування щодо другого члена лівої частини, а також першого та другого членів правої частини нерівності (24), будемо мати

$$\begin{aligned} & \min \left\{ \frac{1}{l(\mu)} \inf_{(y,s) \in Q} f(y,s), \inf_{(y,s) \in \Sigma} h(y,s), 0 \right\} \leq w(x,t)e^{\mu\theta(t)} \leq \\ & \leq \max \left\{ \frac{1}{l(\mu)} \sup_{(y,s) \in Q} f(y,s), \sup_{(y,s) \in \Sigma} h(y,s), 0 \right\}, \quad (x,t) \in Q, \quad \mu \in (0, \mu^*]. \end{aligned} \quad (25)$$

Зафіксувавши довільним чином вибрану точку $(x,t) \in Q$, перейдемо в (25) до границі при $\mu \rightarrow +0$. У результаті, взявши до уваги, що $l(\mu) \xrightarrow{\mu \rightarrow +0} \widehat{a}_0^- - \widehat{g}^+$, отримаємо оцінку (10).

Твердження 3 доведено.

Твердження 4. Для довільних $(x,t) \in Q$, $\xi_1, \xi_2, \eta_1, \eta_2 \in \mathbb{R}$ справджується рівність

$$\begin{aligned} & g(x,t,\xi_1,\eta_1) - g(x,t,\xi_2,\eta_2) = \\ & = (\xi_1 - \xi_2)G_1(x,t,\xi_1,\xi_2,\eta_1,\eta_2) + (\eta_1 - \eta_2)G_2(x,t,\xi_1,\xi_2,\eta_1,\eta_2), \end{aligned}$$

де

$$G_1(x,t,\xi_1,\xi_2,\eta_1,\eta_2) := \int_0^1 g_\xi(x,t,z(\xi_1 - \xi_2) + \xi_2, z(\eta_1 - \eta_2) + \eta_2) dz, \quad (26)$$

$$G_2(x, t, \xi_1, \xi_2, \eta_1, \eta_2) := \int_0^1 g_\eta(x, t, z(\xi_1 - \xi_2) + \xi_2, z(\eta_1 - \eta_2) + \eta_2) dz, \quad (27)$$

причому

$$0 \leq G_i(x, t, \xi_1, \xi_2, \eta_1, \eta_2) \leq g_i(x, t), \quad i = 1, 2.$$

Дане твердження доведено у [3].

4. Обґрунтування основних результатів. Доведення теореми 1. Позначимо $w(x, t) := u_1(x, t) - u_2(x, t)$, $(x, t) \in \tilde{Q}$. Розглядаючи різницю виразів Pu_1 і Pu_2 , на підставі твердження 4 отримуємо рівність

$$\begin{aligned} p(x, t)w_t(x, t) - \sum_{k,l=1}^n a_{kl}(x, t)w_{x_k x_l}(x, t) + \sum_{k=1}^n a_k(x, t)w_{x_k}(x, t) + \\ + \hat{a}_0(x, t)w(x, t) - \hat{g}(x, t)w(x, t - \tau(t)) = \hat{f}(x, t), \quad (x, t) \in Q, \end{aligned} \quad (28)$$

де

$$\begin{aligned} \hat{a}_0(x, t) &:= a_0(x, t) - G_1(x, t, u_1(x, t), u_2(x, t), u_1(x, t - \tau(t)), u_2(x, t - \tau(t))), \\ \hat{g}(x, t) &:= G_2(x, t, u_1(x, t), u_2(x, t), u_1(x, t - \tau(t)), u_2(x, t - \tau(t))), \\ \hat{f}(x, t) &= f_1(x, t) - f_2(x, t), \quad (x, t) \in Q, \end{aligned}$$

а G_1 і G_2 визначено, відповідно, формулами (26) і (27). Легко бачити, що

$$w(x, t) = \hat{h}(x, t), \quad (x, t) \in \Sigma, \quad (29)$$

$$\limsup_{t \rightarrow 0^+} \max_{x \in \Omega} |w(x, t)| < \infty, \quad (30)$$

де

$$\hat{h}(x, t) := h_1(x, t) - h_2(x, t), \quad (x, t) \in \Sigma.$$

З (28)–(30) випливає, що функція w є розв'язком задачі (6)–(8). Перевіримо чи виконуються умови твердження 3, а саме, $\hat{g} \geq 0$ на Q і $\hat{a}_0^- - \hat{g}^+ > 0$. З твердження 4 випливає, що $\hat{g}(x, t) \geq 0$ для будь-яких $(x, t) \in Q$. Використовуючи умову (G) та твердження 4, отримуємо

$$\begin{aligned} \hat{a}_0^- &:= \inf_{(x,t) \in Q} \hat{a}_0(x, t) = \\ &= \inf_{(x,t) \in Q} \left[a_0(x, t) - G_1(x, t, u_1(x, t), u_2(x, t), u_1(x, t - \tau(t)), u_2(x, t - \tau(t))) \right] \geq \\ &\geq \inf_{(x,t) \in Q} (a_0(x, t) - g_1(x, t)) = a_0^-, \\ \hat{g}^+ &:= \sup_{(x,t) \in Q} \hat{g}(x, t) = \\ &= \sup_{(x,t) \in Q} G_2(x, t, u_1(x, t), u_2(x, t), u_1(x, t - \tau(t)), u_2(x, t - \tau(t))) \leq \sup_{(x,t) \in Q} g_2(x, t) = g_2^+. \end{aligned}$$

Оскільки $\hat{a}_0^- - \hat{g}^+ \geq a_0^- - g_2^+$, а з умови даного твердження маємо $a_0^- - g_2^+ > 0$, то умови твердження 3 виконуються. Отож, для функції w виконується нерівність (10), з якої випливає оцінка (5).

Теорему 1 доведено.

Доведення наслідку 1. Дане твердження безпосередньо отримуємо з теореми 1, покладаючи $u_1 := u, u_2 := 0$.

Доведення наслідку 1. З умови наслідку маємо, що $f_1(x, t) - f_2(x, t) \leq 0 \forall (x, t) \in Q, h_1(x, t) - h_2(x, t) \leq 0 \forall (x, t) \in \Sigma$. Тоді з (5) отримуємо $u_1(x, t) - u_2(x, t) \leq 0 \forall (x, t) \in Q$, тобто $u_1(x, t) \leq u_2(x, t) \forall (x, t) \in Q$.

Доведення наслідку 3. Припустимо протилежне. Нехай u_1, u_2 — два різних розв'язки задачі (2)–(4). Тоді з теореми 1 маємо, що $0 \leq u_1(x, t) - u_2(x, t) \leq 0, (x, t) \in \bar{Q}$, тобто $u_1 = u_2$ на $\bar{Q}$, а це суперечить нашому припущенню. Отож, твердження наслідку 3 є правильним.

Доведення теореми 2. Нехай ε — довільне число з проміжку $(0, T/3)$, а позначення $Q_\varepsilon, \Sigma_\varepsilon, E_\varepsilon$ такі ж, як при доведенні твердження 1.

Візьмемо функцію $\theta_\varepsilon \in C^\infty((0, T])$, яка задовольняє умови $0 \leq \theta_\varepsilon(t) \leq 1$ при $t \in (0, T]$, $\theta_\varepsilon(t) = 0$ при $t \in (0, 2\varepsilon]$ і $\theta_\varepsilon(t) = 1$ при $t \in (3\varepsilon, T]$. Покладемо

$$h_\varepsilon(x, t) := \theta_\varepsilon(t)h(x, t), \quad (x, t) \in \Sigma, \quad f_\varepsilon(x, t) := \theta_\varepsilon(t)f(x, t), \quad (x, t) \in Q.$$

Зауважимо, що

$$|h_\varepsilon(x, t)| \leq |h(x, t)| \quad \forall (x, t) \in \Sigma, \quad |f_\varepsilon(x, t)| \leq |f(x, t)| \quad \forall (x, t) \in Q. \quad (31)$$

Розглянемо задачу: знайти функцію $u_\varepsilon \in C(\bar{\Omega} \times (E_\varepsilon \cup (\varepsilon, T])) \cap C^{2,1}(Q_\varepsilon)$, яка задовольняє рівняння

$$Pu_\varepsilon(x, t) = f_\varepsilon(x, t), \quad (x, t) \in Q_\varepsilon, \quad (32)$$

та умови

$$u_\varepsilon(x, t) = h_\varepsilon(x, t), \quad (x, t) \in \Sigma_\varepsilon, \quad (33)$$

$$u_\varepsilon(x, t) = 0, \quad (x, t) \in \bar{\Omega} \times E_\varepsilon, \quad (34)$$

де P — диференціальний оператор, який визначено у (2).

З теореми 2 роботи [3] випливає існування єдиного розв'язку $u_\varepsilon \in C^{2+\alpha, 1+\alpha/2}(Q_\varepsilon) \cap C^{\alpha, \alpha/2}(\bar{\Omega} \times (E_\varepsilon \cup (\varepsilon, T]))$ задачі (32)–(34). На підставі наслідку 2 роботи [3] для звуження u_ε на $\bar{\Omega} \times (E_\varepsilon \cup (\varepsilon, 2\varepsilon])$ маємо оцінку

$$|u_\varepsilon(x, t)| \leq \max \left\{ \frac{1}{a_0^- - g_2^+} \sup_{(y,s) \in Q_\varepsilon/Q_{2\varepsilon}} |f_\varepsilon(y, s)|, \sup_{(y,s) \in \Sigma_\varepsilon/\Sigma_{2\varepsilon}} |h_\varepsilon(y, s)| \right\}, \quad (x, t) \in \bar{Q}_\varepsilon/Q_{2\varepsilon}. \quad (35)$$

З означень f_ε та h_ε випливає, що права частина (4) дорівнює нулю, а тому $u_\varepsilon(x, t) = 0$ для кожного $(x, t) \in \bar{\Omega} \times (E_\varepsilon \cup (\varepsilon, 2\varepsilon])$. Довизначимо u_ε нулем на всю множину $\bar{Q}$ і залишимо за цим продовженням позначення u_ε . Легко переконатися, що u_ε є розв'язком задачі, яка відрізняється від задачі (2) – (4) лише тим, що f і h замінено, відповідно на f_ε і h_ε . Звідси на підставі наслідку 2 та (31) випливає, що

$$|u_\varepsilon(x, t)| \leq \max \left\{ \frac{1}{a_0^- - g_2^+} \sup_{(y, s) \in Q} |f(y, s)|, \sup_{(y, s) \in \Sigma} |h(y, s)| \right\}, \quad (x, t) \in Q. \quad (36)$$

Нехай $\{\varepsilon_j\}_{j=1}^\infty$ — така послідовність чисел з інтервалу $(0, T/2)$, що $\varepsilon_j \downarrow 0$ при $j \rightarrow \infty$. Перепозначимо $u_j := u_{\varepsilon_j}$, $f_j := f_{\varepsilon_j}$, $h_j := h_{\varepsilon_j}$ для кожного $j \in \mathbb{N}$. З (36) випливає, що послідовність $\{u_j\}$ є обмеженою на Q , тобто

$$\sup_{(x, t) \in \tilde{Q}} |u_j(x, t)| \leq C_3, \quad j \in \mathbb{N}, \quad (37)$$

де $C_3 > 0$ — стала, яка не залежить від j .

Нехай $\{\delta_k\}_{k=1}^\infty$ — монотонна послідовність чисел така, що $\delta_k \downarrow 0$, $0 < \delta_k < T$, і $\Omega_k := \{x \in \Omega : \text{dist}\{x, \partial\Omega\} > \delta_k\}$ — область в $\mathbb{R}^n$ для кожного $k \in \mathbb{N}$. Позначимо $I_k := (\delta_k, T]$, $Q_k := \Omega_k \times I_k$, $Q^k := \Omega \times I_k$. Зауважимо, що $Q_k \subset Q^k$, $Q_k \subset Q_{k+1}$, $Q^k \subset Q^{k+1}$ для кожного $k \in \mathbb{N}$; $\bigcup_{k=1}^\infty \Omega_k = \Omega$, $\bigcup_{k=1}^\infty \bar{Q}_k = Q$, $\bigcup_{k=1}^\infty \bar{Q}^k = \tilde{Q}$.

Позначимо $g_j(x, t) := f_j(x, t) + g(x, t, u_j(x, t), u_j(x, t - \tau(t)))$, $(x, t) \in \tilde{Q}$, для кожного $j \in \mathbb{N}$. З неперервності функцій g на $\tilde{Q} \times \mathbb{R}^2$, f_j, u_j , $j \in \mathbb{N}$, на $\tilde{Q}$ та оцінок (31), (37) випливає, що функції g_j , $j \in \mathbb{N}$, є неперервними на $\tilde{Q}$ і для довільного $k \in \mathbb{N}$ справджується оцінка

$$\|g_j\|_{C(\bar{Q}^k)} \leq C_4, \quad j \in \mathbb{N}, \quad (38)$$

де $C_4 > 0$ — стала, яка не залежить від j , але може залежати від k .

З (32) випливає, що для кожного $j \in \mathbb{N}$

$$\begin{aligned} p(x, t)u_{j,t}(x, t) - \sum_{k,l=1}^n a_{kl}(x, t)u_{j,x_k x_l}(x, t) + \\ + \sum_{k=1}^n a_k(x, t)u_{j,x_k}(x, t) + a_0(x, t)u_j(x, t) = g_j(x, t), \quad (x, t) \in Q, \end{aligned} \quad (39)$$

а з (33) —

$$u_j(x, t) = h_j(x, t), \quad (x, t) \in \Sigma. \quad (40)$$

Зазначимо, що на підставі умов (B_1) , (B_3) , (B_4) рівняння (39) є частковим випадком рівняння (1.1), дослідженого у главі 3 монографії [6]. Зокрема, теорема 10.1 цієї монографії встановлює оцінки сталої Гельдера розв'язку рівняння (1.1) у підобласті області його задання. На підставі цієї теореми для розв'язку рівняння (39), що задовольняє умову (40), отримуємо оцінку

$$\|u_j\|_{\alpha, \alpha/2}^{\bar{Q}^k} \leq C_5, \quad j \in \mathbb{N}, \quad (41)$$

де $C_5 > 0$ — стала, яка залежить від коефіцієнтів рівняння, сталих C_3, C_4 з оцінок (37), (38) та δ_k , але не залежить від j .

Отже, згідно з твердженням 2 (п. 1) існують функція $u \in C_{\text{loc}}^{\alpha, \alpha/2}(\tilde{Q})$ і підпослідовності послідовності $\{u_j\}_{j=1}^\infty$ (цю підпослідовність позначимо так само, як і всю послідовність, через $\{u_j\}_{j=1}^\infty$) такі, що

$$u_j \xrightarrow{j \rightarrow \infty} u \quad \text{в } C(\tilde{Q}). \quad (42)$$

Покажемо, що u — розв'язок задачі (2)–(4).

Відмітимо, що з умов $(\mathcal{G})$, $(\mathcal{F})$, $(\mathcal{B}_2)$, $(\mathcal{B}_4)$ та оцінки (41) маємо

$$\|g_j\|_{\alpha, \alpha/2}^{\overline{Q^k}} \leq C_6, \quad j \in \mathbb{N}, \quad (43)$$

де $C_6 > 0$ — стала, яка не залежить від j , але може залежати від k .

Зазначимо, що на підставі умов $(\mathcal{B}_1)$, $(\mathcal{B}_3)$, $(\mathcal{B}_4)$ рівняння (39) є частковим випадком рівняння (10.1), дослідженого у главі 4 монографії [6]. Зокрема, теоремі 10.1 цієї монографії встановлює локальні оцінки розв'язку рівняння (10.1) та його похідних у класах Гельдера. На підставі цієї теореми для розв'язку рівняння (39) отримуємо оцінку

$$\|u_j\|_{2+\alpha, 1+\alpha/2}^{\overline{Q^k}} \leq C_7, \quad j \in \mathbb{N}, \quad (44)$$

де $C_7 > 0$ — стала, яка залежить від коефіцієнтів рівняння, сталих C_3 , C_6 з оцінок (37), (43), але не залежить від j .

Із (42), (44), твердження 2 (п. 1) та теореми про диференціювання границі збіжної послідовності функцій випливає, що функція u (див. (42)) належить простору $C_{\text{loc}}^{2+\alpha, 1+\alpha/2}(Q)$ і з послідовності $\{u_j\}_{j=1}^{\infty}$ можна вибрати підпослідовність $\{u_{j_m}\}_{m=1}^{\infty}$, яка збігається до u у просторі $C^{2,1}(Q)$. Зауважимо, що $h_j \rightarrow h$ при $j \rightarrow \infty$ рівномірно на кожному компакт $K \subset \Sigma$. Крім того, з (42) та неперервності функцій g, f_j маємо $g_j(x, t) \rightarrow f(x, t) + g(x, t, u(x, t), u(x, t - \tau(t)))$ при $j \rightarrow \infty$ для кожної точки $(x, t) \in Q$. Врахувавши викладене, покладемо $j = j_m$ у (39) і (40) та перейдемо там до границі при $m \rightarrow \infty$. В результаті отримаємо рівності, які означають, що функція u є класичним розв'язком рівняння (2) та задовольняє крайову умову (3). Виконання умови (4) випливає із (36) та (42).

Теорему 2 доведено.

Література

1. Агаев Г. Н. О первой краевой задаче для линейных вырождающихся параболических уравнений // Изв. АН АзССР. Сер. физ.-техн. и мат. наук. – 1976. – 2. – С. 10–16.
2. Бокало М., Дмитрів В. Задача Фур'є для різнокомпонентної еволюційної системи рівнянь із інтегральним запізненням // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. мех.-мат. – 2002. – 60. – С. 32–49.
3. Бокало М., Ільницька О. Мішані задачі для параболических рівнянь зі змінним запізненням // Буков. мат. журн. – 2015. – 3. – С. 16–24.
4. Бугрій О. М. Про задачі з однорідними граничними умовами для нелінійних рівнянь з виродженням // Укр. мат. вісн. – 2008. – 5. – С. 435–469.
5. Эльсгольц Л. Э., Норкин С. Б. Введение в теорию дифференциальных уравнений с отклоняющимся аргументом. – М.: Наука, 1971. – 296 с.
6. Ладыженская О. А., Уральцева Н. Н., Солонников В. А. Линейные и квазилинейные уравнения параболического типа. – М.: Наука, 1967. – 736 с.
7. Мышкис А. Д. Линейные дифференциальные уравнения с запаздывающим аргументом. – М.: Наука, 1972. – 256 с.
8. Пукальський І. Д. Нелокальна задача Неймана для параболического рівняння з виродженням // Укр. мат. журн. – 1999. – 51, № 9. – С. 1232–1243.
9. Слюсарчук В. Ю. Абсолютна стійкість динамічних систем з післядією. – Рівне: УДУВГ, 2003.
10. Vainov D., Petrov V. Asymptotic properties of the nonoscillatory solutions of second-order neutral equations with a deviating argument // J. Math. Anal. and Appl. – 1995. – 190. – P. 645–653.

11. *Burger R., Evje S., Karlsenc K. H.* On strongly degenerate convection diffusion problems modeling sedimentations consolidation processes // *J. Math. Anal. and Appl.* – 2000. – **247**. – P. 517–556.
12. *Burton T. A., Haddock J. R.* On the delay-differential equations $x'(t) + a(t)f(x(t - r(t))) = 0$ and $x''(t) + a(t)f(x(t - r(t))) = 0$ // *J. Math. Anal. and Appl.* – 1976. – **54**. – C. 37–48.
13. *Gui-Qiang G. Chen* On degenerate partial differential equations // *Oxford Centre Nonlinear PDE*. – 2010. – **16**. – 38 p.
14. *Culshaw R. V., Shigui R.* A delay-differential equation model of HIV infection of CD4+ T-cells // *Math. Biosci.* – 2000. – **165**. – P. 27–39.
15. *Dmytriv V. M.* On a Fourier problem for coupled evolution system of equations with time delays // *Mat. Stud.* – 2001. – **16**. – P. 141–156.
16. *Dumrongpokaphan T., Lenbury Y., Ouncharoen R., Xu Y.* An Intracellular delay-differential equation model of the HIV infection and immune control // *Math. Modelling Natur. Phenomena*. – 2007. – **2**. – P. 75–99.
17. *Feng W., Pao C. V., Lu X.* Global attractors of reaction-diffusion systems modeling food chain populations with delays // *Communs Pure and Appl. Anal.* – 2011. – **10**. – P. 1463–1478.
18. *Karlsen K. H., Ohlberger M.* A note on the uniqueness of entropy solutions of nonlinear degenerate parabolic equations // *J. Appl. Math. Anal. Appl.* – 2002. – **275**. – P. 439–458.
19. *Kuang Y., Zhang B., Zhao T.* Qualitative analysis of a nonautonomous nonlinear delay differential equation // *Tohoku Math. J.* – 1991. – **43**. – P. 509–528.
20. *Mascia C., Porretta A., Terracina A.* Nonhomogeneous dirichlet problems for degenerate parabolic-hyperbolic equations // *Arch. Ration. Mech. and Anal.* – 2002. – **163**. – P. 87–124.
21. *Pao C. V.* Coupled nonlinear parabolic systems with time delays // *J. Math. Anal. and Appl.* – 1995. – **196**. – P. 237–265.
22. *Pao C. V.* Dynamics of nonlinear parabolic systems with time delays // *J. Math. Anal. and Appl.* – 1996. – **198**. – P. 751–779.
23. *Pao C. V.* Systems of parabolic equations with continuous and discrete delays // *J. Math. Anal. and Appl.* – 1997. – **205**. – P. 157–185.
24. *Pao C. V.* Time delays parabolic systems with coupled nonlinear boundary conditions // *Proc. Amer. Math. Soc.* – 2001. – **130**. – P. 1079–1086.

Одержано 29.12.15